

Twee hoeraatjes voor de zondige markteconomie...

Vrije handel

De kerken die in Accra te hoop liepen tegen de liberale economie hebben ongelijk: juist een vrije handel creëert kansen voor armen en Oké-bananen.

door Hans Visser

De WARC, het Wereldverbond van Hervormde/Gereformeerde Kerken, heeft in augustus 2004 in Accra een verklaring opgesteld waarin de 'neoliberale kapitalistische economische wereldorde' zondig genoemd wordt, zonder haar nader te definiëren. Die verklaring is met algemene stemmen, inclusief die van de afgevaardigden van de Protestantse Kerk Nederland (PKN), aangenomen, hoewel sommige delegatieleden vreesden dat 'de economen dit verhaal wel weer niet serieus zullen nemen'.

Goed gezien. De economische wereldorde is natuurlijk zondig in de zin waarin alles op deze aarde onvolmaakt is, maar het is wat mager om tekeer te gaan tegen de 'neoliberale kapitalistische economische wereldorde' zonder enig alternatief aan te dragen. Er zijn in de loop van de geschiedenis meerdere vormen van economische organisatie geweest, er is veel geëxperimenteerd en veel nagedacht en als er nog steeds geen vorm gevonden is die op grotere schaal minder slecht werkt dan een liberale markteconomie zou dat tot enige bescheidenheid bij de critici moeten leiden.

Terwijl de kerken in Accra tegen de liberale economie ageren, maken honderden miljoenen in China en India dankbaar gebruik van de liberalisering, in de eerste plaats binnenslands, maar ook in de buitenlandse handel, om zich aan de armoede te onttrekken.

Natuurlijk is er van alles nodig om de markteconomie niet te laten ontsporen, zoals milieuvoorschriften, arbeidswetgeving, en een sociaal vangnet. We hebben gereguleerde markten, zelden een vrije markt, en het is steeds tasten en touwtrekken hoever de reglementering moet gaan. De narigheid van de Accraverklaring is dat daarover helemaal niet meer te praten valt; de economische orde is zondig en daarmee basta. Het staat geweldig profetisch, zo'n stellige verklaring, maar je kunt er weinig mee. Kerken die

zo optreden verdienen eenzelfde lot als politieagent Troussaillon uit 'Zazie dans le métro' van Raymond Queneau, die ijverig op zijn fluitje staat te blazen zonder dat het verkeer zich het aantrekt.

In hun strijd tegen de verfoeilijke liberale economie maken de verdedigers van de verklaring van Accra karikaturen van hun vermeende tegenstanders. Mevrouw Witte-Rang doet hier in *Trouw* (14 december) aan mee: 'Een christen berust niet in onrecht'. De staf van de Wereldbank verplicht volgens haar overheden in ontwikkelingslanden hun watervoorziening te privatiseren, en de armen zijn de dupe. De Wereldbank ontkent echter dit soort aantijgingen: ze heeft geen ideologische voorkeur voor privatisering en kijkt naar de plaatselijke omstandigheden voor de beste oplossing. Zo is op St. Lucia in overleg met de regering en na een enquête onder de bevolking gekozen voor publiek-private samenwerking. In Ethiopië is de Wereldbank bezig om lagere overheden in plaats van de centrale overheid voor de watervoorziening te laten zorgen, naar ik begrijp niet per se via particuliere aanbieders.

Bij een zorgvuldige bestudering van de problemen hoort ook het besef dat overheden, zeker in armere landen, niet altijd in staat zijn de zaken goed te regelen en het is zelfs de vraag of ze daar altijd in geïnteresseerd zijn. Voorts mogen de strijders tegen het neoliberalisme en de globalisering wel eens inzien dat juist een liberale markt gelijke kansen creëert. In *Trouw* van maandag 12 december klaagt de heer Jeroen Kroezen, directeur van AgroFair, dat de Oké-bananen op de markt brengt, over de protectie en de quota-regeling binnen de Europese Unie. Bij vrije handel zouden de Oké-bananen een veel groter marktaandeel kunnen krijgen. Voorts is in een liberaal systeem van vrije handel geen plaats voor de ruim \$3 miljard exportsubsidie die Amerikaanse katoenboeren tot schade van hun collega's in Benin, Burkina Faso, Tsjaad en Mali elk jaar ontvangen. In plaats van te veel markt is er te weinig. Als de ondertekenaars van de verklaring van Accra straks staan te juichen als de lopende WTO-onderhandelingen net zo'n mislukking worden als in 1999 in Seattle spelen ze alleen maar belangengroepen in de kaart. De wereld wordt daar echt niet beter van.

Dr. H. Visser is hoogleraar economie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Scène uit de Louis Malle-verfilming van 'Zazie dans le métro' (1959) met de ijverige politieagent Troussaillon in de auto.